

University of Groningen

Effecten van modulair beroepsonderwijs bij leerlingen

Harms, G.J.

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

1995

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Harms, G. J. (1995). *Effecten van modulair beroepsonderwijs bij leerlingen: Motivatie en rendement*. s.n.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Effecten van modulair beroepsonderwijs bij leerlingen:
motivatie en rendement

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

Harms, Geertruida Johanna

Effecten van modulair beroepsonderwijs bij leerlingen:
motivatie en rendement / Geertruida Johanna Harms. -
Groningen : GION, Gronings Instituut voor Onderzoek van
Onderwijs, Opvoeding en Ontwikkeling, Rijksuniversiteit
Groningen. - (Monografieën onderwijsonderzoek ; 25)
Proefschrift Rijksuniversiteit Groningen. - Met lit. opg.
ISBN 90-6690-408-9
Trefw.: modulair onderwijs / beroepsonderwijs / motivatie in
het onderwijs.

- (c) 1995. GION, Gronings Instituut voor onderzoek van onderwijs, opvoeding en ontwikkeling

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission of the Director of the Institute.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Directeur van het Instituut.

RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN

**EFFECTEN VAN MODULAIR BEROEPSONDERWIJS BIJ
LEERLINGEN: MOTIVATIE EN RENDEMENT**

Proefschrift

ter verkrijging van het doctoraat in de
Psychologische, Pedagogische en Sociologische Wetenschappen
aan de Rijksuniversiteit Groningen
op gezag van de
Rector Magnificus Dr. F. van der Woude
in het openbaar te verdedigen op
donderdag 16 november 1995
des namiddags te 4.00 uur

door

Geertruida Johanna Harms

geboren op 5 juli 1949
te Kampen

Promotores: Prof. Dr. H.P.M. Creemers
Prof. Dr. K.B. Koster

Beoordelingscommissie: Prof. Dr. W.Th.J.G. Hoeben
Prof. Dr. M. van der Kamp
Prof. Dr. J.J. Peters

VOORWOORD

Het idee om een proefschrift te schrijven over modulen in het beroepsonderwijs ontstond al in de tweede helft van de jaren '80, toen er een aantal jaren onderzoek op dit terrein in het verschiet lag. De plannen werden concreter, toen na een eerste beschrijvend onderzoek ook een onderzoek naar effecten uitgevoerd kon worden. Op dat moment veronderstelde ik, getuige het voorstel dat ik in februari 1990 bij mijn promotoren indiende, dat de werkzaamheden aan het proefschrift wel ongeveer parallel zouden kunnen lopen aan de uitvoering van het onderzoek. Ik prees me dan ook gelukkig dat ik, in tegenstelling tot sommigen onder de collega's die mij voorgingen, met mijn plannen op die uitvoering vooruitliep.

Ik had natuurlijk beter kunnen weten: de vaak strakke planning van derde geldstroom onderzoek laat tijdens de looptijd meestal weinig tijd voor reflectie. Het schrijven van een proefschrift gebeurt dan ook grotendeels achteraf en dit proefschrift vormt op die regel geen uitzondering. Dat heeft er mede toe geleid dat er na de afronding van het onderzoek, waarop dit proefschrift grotendeels gebaseerd is, nog enkele jaren verstreken zijn voor het nu daadwerkelijk het licht ziet. Dat je de dag niet moet prijzen voor het avond is, heb ik in die periode overigens met enige regelmaat opnieuw aan den lijve ondervonden.

Nu het boek er dan toch ligt, past uiteraard een woord van dank aan allen die tijdens en na het onderzoek een substantiële bijdrage hebben geleverd.

In de eerste plaats geldt dat degenen die belangeloos hun medewerking hebben verleend aan de beide onderzoeken: leerlingen, docenten en coördinatoren van de verschillende opleidingen en vertegenwoordigers van de landelijke organen voor het leerlingwezen.

Van verschillende collega's ondervond ik in de achtereenvolgende fasen veel steun.

Ypie Wiersma dank ik voor de prettige samenwerking en het vele werk dat zij, altijd stipt binnen de beschikbare tijd, wist te verzetten bij de literatuurstudie, de interviews en de analyses in het project MODUUL en Ed Coenders voor de voortreffelijke wijze waarop hij de dataverzamelingcampagne aan het begin van het project MIR organiseerde.

Verder gaat in het bijzonder mijn dank uit naar Peter den Boer die zorgde voor continuïteit in de werkzaamheden toen ik in de aanloopfase van het tweede

project enige tijd afwezig was en die daarbuiten regelmatig, en ook op andere terreinen, als klankbord fungeerde.

Tijdens de analyses die ik voor dit proefschrift uitvoerde was Henk Guldemonnd altijd beschikbaar voor hulp en advies. Daarvoor ben ik hem zeer erkentelijk, evenals voor zijn bereidwilligheid de tekst op taal- en spelfouten en onjuistheden te controleren.

Jos de Vrieze dank ik voor de accurate wijze waarop zij mij steeds voorzag van de nodige literatuur en voor de correcties op de literatuurlijst, en Ciska van der Noord voor het verzorgen van de definitieve vormgeving van de tekst.

Een speciaal woord van dank wil ik ook reserveren voor Robbert en Marlies van der Eijk, voor hun inhoudelijke belangstelling en omdat zij steevast ruimte wisten te maken om problemen in de organisatie thuis op te vangen, en voor mijn kinderen Eva, Maartje en Andreas Meesterberends die aan dat laatste altijd enthousiast hun medewerking verleenden.

Truus Harms
Groningen, oktober 1995

INHOUDSOPGAVE

1.	CONTEXT EN PROBLEEMSTELLING	1
1.1	Modulen in veranderend beroepsonderwijs	1
1.2	Doel en reikwijdte van deze studie	3
1.3	Probleemstelling	5
2.	MODULAIR BEROEPSONDERWIJS: RATIONALE	9
2.1	Flexibiliteit	10
2.2	Beroepsgerichte coherentie	16
2.3	Motivatie en rendement	16
2.4	Overige overwegingen	17
2.5	Rationale in beleidsmatig perspectief	17
2.6	Rationale als onderzoekskader	20
3.	BEGRIPSOMSCHRIJVING	23
3.1	Verschillende omschrijvingen	24
	3.1.1 De module als eenheid van inhoud	24
	3.1.2 De module als eenheid van organisatie	31
3.2	Definitie	33
3.3	Relatie met verwante begrippen	38
3.4	Definitie en onderzoek	40
4.	MODULEN IN HET SECUNDAIR BEROEPSONDERWIJS: EEN TYPOLOGIE	43
4.1	Het secundair beroepsonderwijs	43
4.2	Onderzoek naar verschijningsvormen	46
	4.2.1 Aanleiding	46
	4.2.2 Opzet	46
	4.2.3 Resultaten	48
4.3	Typologie	52
4.4	Vergelijking met rationale	52
5.	VERONDERSTELDE EFFECTEN VAN MODULAIRE VORMGEVING IN HET BEROEPSONDERWIJS	55
5.1	Drie niveaus	55
5.2	Het niveau van de leerling	59

5.2.1	Effecten van afgeronde eenheden	60
5.2.2	Effecten van flexibel inzetbare eenheden	64
5.2.3	Effecten van beroepsgerichte coherentie	68
5.2.4	Afsluiting: naar effectonderzoek bij leerlingen	69
6.	EFFECTEN VAN MODULAIR BEROEPSONDERWIJS BIJ LEERLINGEN	71
6.1	Modulair onderwijs, inzet en rendement: een model	71
6.2	Het begrip inzet en de verwantschap met motivatie	74
6.3	Het begrip rendement	75
6.4	Hypothesen	77
6.5	Onderzoeksopzet	77
6.6	Resultaten	80
	6.6.1 Modulair onderwijs en inzet	80
	6.6.2 Flexibel modulair onderwijs en inzet: Een verschillend effect per schooltype	82
	6.6.3 Modulaire variant en inzet als voorspellers van rendement	89
6.7	Conclusies	92
7.	MODULAIR BEROEPSONDERWIJS TUSSEN VERWACHTINGEN EN EFFECTEN. SLOTBESCHOUWING.	95
7.1	Overwegingen om tot modulair onderwijs over te gaan	95
7.2	Het begrip module	97
7.3	Het verschijnsel modulair onderwijs	98
7.4	Mogelijke effecten bij leerlingen van modulen in het beroeps- onderwijs	98
7.5	Gevonden effecten bij leerlingen	100
7.6	Implicaties voor de theorie	101
	7.6.1 Effecten van modulaire vormgevingsdimensies	101
	7.6.2 Effectieve leertijd als schakel tussen modulair onderwijs en rendement	102
7.7	Implicaties voor het beleid	104
	SUMMARY	107
	LITERATUUR	113
	BIJLAGEN	123